

Nr 314

Av herr Ståhl, *angående de statliga insatserna på atomenergins område.*

I årets statsverksproposition behandlas atomenergiverksamheten inte särskilt ingående. Med undantag för de specificerade anslagen till Marviken (83 milj. kr. till statens vattenfallsverk och 20 milj. kr. till AB Atomenergi) upptas endast ett beräknat belopp av 150 milj. kr. för statens stöd till teknisk forskning och industriellt utvecklingsarbete samt atomenergiverksamhet. Särskild proposition avses framläggas sedan beredning av hithörande frågor slutförts. Här torde komma att behandlas bl. a. finansdepartementets PM om ökad statlig satsning på teknisk forskning och industriellt utvecklingsarbete samt 1966 års atomenergiutredning. AB Atomenergis petita har också behandlats av delegationen för atomenergifrågor endast i vad det gäller Marviken.

Detta arbetsläge innebär att särskilt den ekonomiska bakgrunden inte möjliggör mer precisa uttalanden eller hemställanden i denna motion. Sannolikt blir anledning återkomma, när den aviserade propositionen framlagts.

Beträffande de föreslagna anslagen till Marviken är att notera att minskningar endast skulle betyda dyrbara senareläggningar, varför, oavsett delade meningar om anläggningen som sådan, nu ingenting kan göras. Projektet synes i stort följa uppgjorda tids- och kostnadsplaner. Det bör också noteras att cirka hälften av anslaget till statens vattenfallsverk avser inköp av tungt vatten, vilket torde behålla sitt värde på världsmarknaden oavsett om det verkligen kommer till användning i Marviken eller inte. Sedan det konstaterats att tids- och kostnadsplanerna för projektet i stort följs, finns emellertid mycket att anföra om den teknisk-ekonomiska rimligheten. Marviken, i det utförande projektet nu fått, har inte förmått väcka något intresse som kraftproducerande anläggning. Insiktsfulla teknikers tidigare bortviftade kritiska bedömningar besannas mer och mer. Det särskilt i projektets början så intensiva talet om bättre ekonomi genom överhettning har tystnat och i stället konstateras t. o. m. i AB Atomenergis egna petita för Marviken att »någon marknadsföring av dylika förekommer såvitt känt inte» (med dylika avses termiska vattenreaktorer med överhettardrift). I stället markeras ett intresse grundat på utveckling av överhettningsteknologi för snabba bridreaktorer, ett i sanning dyrt utvecklingsarbete. Projektet står emellertid nu inför sitt färdigställande. I samband med detta synes det nu verkligen angeläget att vederbörande myndigheter, dele-

gationen för atomenergifrågor med sitt expertorgan reaktorförläggningskommittén, eventuellt med hjälp av tillkallad expertis, verkställer inte bara den säkerhetsmässiga bedömning som nu åligger dem utan även en teknisk-ekonomisk värdering av projektet särskilt med hänsyn till dess vidare användning.

Beträffande Ranstad önskar AB Atomenergi driva denna anläggning i oförändrad omfattning under nästa budgetår. Det måste noteras att den särskilda Ranstad-utredningen helt kunnat avfärda AB Atomenergis tidigare tal om lönande biproduktutvinning som tekniskt-affärsmässigt orealistiskt. Endast om en fyrdubbling av kapaciteten genomförs, kan en parallell svavelsyreutvinning för huvudsakligen egen förbrukning förbättra en sådan anläggnings ekonomi. Detta ernås dock genom konstgreppet att värdera svavelsyran icke till avsalupris utan till vad motsvarande mängd svavelsyra bedöms kosta i inköp med motiveringen att svavelsyra måste inköpas om den inte produceras i den egna anläggningen. Situationen för Ranstad är nu betydligt klarare än tidigare; vi måste fastställa vår uranpolitik. Överväldigande skäl talar fortfarande för nedläggning. Vissa skäl torde dock kunna anföras för att en kortare tid hålla verket i drift. Under alla förhållanden blir vi beroende av importerat uran till helt övervägande del. Propositionens förslag avvaktas därför med intresse.

Beträffande AB Atomenergis anläggning i Studsvik föreligger förslag som just nu har varit på remiss. Det innebär att basorganisationen skall föras över till en stiftelse och skiljas från AB Atomenergi. Detta förslag vittnar om ett realistiskt synsätt. Den nuvarande bolagsledningens manövrerande och valhänta handläggning av de med Studsvik förknippade frågorna har i så hög grad minskat förtroendet, att ett dylikt radikalmedel måste hälsas med tillfredsställelse. Det förefaller mot denna bakgrund naturligt att till basorganisationen-stiftelsen överföra så stor del av Studsvik som möjligt. I det långsiktiga utvecklingsarbetet intar arbetet med den snabba bldreaktorn en central plats. Det måste emellertid betecknas som synnerligen beklagligt och för Sveriges del riskfullt, att arbetet bedrivs och leds under i stort sett samma förhållanden som tidigare bl. a. har lett till Marviken-projektet. Vill man inte lära av misstagen?

Beträffande arbete med snabba reaktorer anföras i bolagets petita bl. a. följande.

Ett utländskt samarbete förutsätter emellertid, om det skall kunna genomföras och bli till gagn för oss, att man i Sverige gör en insats på såväl allmänt forsknings- och utvecklingsarbete som på ett eget projekt. Bolaget vill sålunda redan nu förutskicka att det kan bli aktuellt att ett kommande budgetår begära medel för uppförande av en snabb experimentreaktor i Studsvik. En sådan reaktor kommer att bli av stor betydelse för utprovning av bränsleelement samt för materialforskning och innebär ett fullföljande av den forskningsinriktning som främst genom R 2 präglat verksamheten i Studsvik.

Till här framförda åsikter måste man ställa sig synnerligen skeptisk. Beslut i dessa frågor innebär över huvud taget ställningstaganden av för landet sådan vikt, liksom av sådan ekonomisk räckvidd, att AB Atomenergi måste sägas klart ha diskvalificerat sig härför. Det synes i hög grad angeläget att dylika beslut fattas endast av riksdagen själv efter särskild proposition, föregången av myndigheters noggranna prövning och utredning. I sakfrågan framställs här betydelsen av en egen verksamhet klart övervärderad. I stället bör man inrikta sig på ett intensivt och brett deltagande i internationellt samarbete. Om flera länder gemensamt förenar sig om ett projekt av denna storleksordning vinnas både friare diskussion och lägre kostnader. Starka krafter verkar också internationellt för dylikt samarbete. Vi bör inte föreställa oss att vi ensamma kan göra en avgörande insats. Därtill är projektet alltför stort.

I AB Atomenergis petita anges också en insats för utvecklingsarbete för Oskarshamns-reaktorn på 6,3 milj. kr. Denna post synes innebära en form av subvention åt entreprenören. Det kan därför ifrågasättas om inte ett eventuellt sådant stöd bör ges på annat sätt, t. ex. som lån. Under alla förhållanden synes det lämpligare att en sådan stödaktion redovisas separat i stället för att utlämnas som föremål för förhandling mellan AB Atomenergi och vederbörande företag.

Allmänt har man ett intryck av snedbelastning inom företaget. AB Atomenergis nuvarande läge framstår mer som resultatet av slumpvisa insatser än av en målmedvetet driven politik. Som exempel på sådan snedbelastning, som Studsviks skiljande från AB Atomenergi skulle kunna rätta till, må påpekas det faktum att AB Atomenergi kan anges som ett av de organ i landet där materialforskning bedrivs. Materialproblem möter förvisso även i reaktortekniken, men det torde knappast ankomma på AB Atomenergi att utgöra ett organ för grundläggande materialforskning i stor skala. Denna uppgift hör bättre hemma på annat håll.

Vad slutligen 1966 års atomenergiutredning beträffar har man endast att avvakta dess resultat. De synpunkter som framfördes i motion 589/1966 torde fortfarande äga sin giltighet.

Under hänvisning till ovan anförda motivering hemställs,

att riksdagen beträffande Marvikens kraftstation uttalar behovet av en samlad teknisk-ekonomisk bedömning som bör utföras av delegationen för atomenergifrågor med expertorganet reaktorförläggningsskommittén såsom lämplig myndighet,

att riksdagen beträffande AB Atomenergis anläggning i Studsvik tar ställning för att denna anläggning bör skiljas från AB Atomenergi och nu ombildas till särskild stiftelse,

att riksdagen beträffande arbetet på utveckling av snabba

bridreaktorer uttalar att denna verksamhet i första hand bör inriktas på internationellt samarbete, samt

att riksdagen uttalar att eventuellt stöd åt entreprenörföretag för kärnkraftanläggningar skall redovisas separat och på sikt avvecklas, då det gäller kommersiella projekt.

Stockholm den 23 januari 1968

Manne Ståhl (fp)

Nr 315

Av herr Svanberg m. fl., om höjt anslag till tidningen *Samefolket*.

(Lika lydande med motion nr 246 i Första kammaren)

Stockholm den 24 januari 1968

Ingvar Svanberg (s)

Elias Jönsson (fp)

Arne Lindberg (cp)

Per Petersson (h)

i Ingemarsgården